

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રાજસ્થાન રાજ્ય અને અન્ય

વિરુદ્ધ

શ્રીમતી અમૃત કૌર અને અન્યો

૧૨ ડિસેમ્બર, ૨૦૦૨

[સૈયદ શાહ મોહમ્મદ કાદરી અને અરિજીત પસાયત, જે. જે.]

રાજસ્થાન (કૃષિ હોલિંગ્સ પર ટોચમર્યાદા) કાયદો, ૧૯૭૩;

કલમ ૨ (ક્યૂ) અને ૧૫ (૨)-પ્રતિવાદીની જમીન-રાજસ્થાન

ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૫૫ હેઠળ નિર્ધારિત ઉપભોગ ધારકની જમીન અને તેઓ

વધારાની જમીનના કબજામાં ન હોવાનું જાણવા મળ્યું-બાદમાં, ૧૯૭૩ના એક્ટના અમલમાં આવ્યા પછી, ઉપભોગ ધારક પાસે વધારાની જમીનનો કબજો જોવા મળ્યો-નાયબ સચિવ, ૧૯૭૩ના એક્ટની કલમ ૧૫ (૨) હેઠળ, ૧૯૫૫ના એક્ટ હેઠળ પસાર કરાયેલા આદેશને ફરીથી ખોલીને, અને એડીશનલ કલેક્ટરને ટોચમર્યાદા વિસ્તાર નક્કી કરવા માટે નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો- એવું ઠરાવ્યું કે ૧૯૭૩ના એક્ટની જોગવાઈઓની અસર એ છે કે જ્યાં ઉપરોક્ત એક્ટ હેઠળ નિર્ધારિત ટોચમર્યાદા વિસ્તાર ૧૯૫૫ના એક્ટ હેઠળ નિર્ધારિત ટોચમર્યાદા વિસ્તાર કરતાં વધી જાય તે સંજોગોમાં કોઈ વ્યક્તિને જે ઓછો વિસ્તાર હશે તે લાગુ પડશે - ૧૯૭૩નો અધિનિયમ ૧૯૫૫ના અધિનિયમ અથવા ૧૯૭૩ના અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત ટોચમર્યાદાના વિસ્તારની હદને ધ્યાનમાં લીધા વિના રાજ્યને લાભદાયી સ્થિતિમાં મૂકે છે-જો ૧૯૫૫ના અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત વિસ્તાર ૧૯૭૩ના અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત વિસ્તાર કરતાં વધુ હોય તો પણ, એકલા રાજ્યને લાભ મળશે-તેથી, જૂની કાર્યવાહીને ફરીથી ખોલવાથી કોઈ ઉપયોગી હેતુ પૂરો થશે નહીં- જમીન ધારકોની અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી.

રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ પૃથ્વી સિંહ, (૧૯૮૬) આર. એલ. આર. ૩૨; સુમિત્રા કૌર વિરુદ્ધ અધિકૃત અધિકારી (એસ. ડી. ઓ.) અને અન્યો,

(૧૯૭૭) ૨૭ આઈ. એલ. આર. ૯૯૫ અને બંશીધર વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય,
[૧૯૮૯] ૨ એસ. સી. સી. ૫૫૭ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

સિવિલ અપેલેટ જ્યુરિસડીક્શન:સિવિલ અપીલ નંબર ૧૫૨૦-
૨૨/૧૯૯૪.

ડી. બી. સિવિલ રિટ પિટિશન નંબર્સ
૧૦૨૯/૧૯૮૬, ૧૦૫૪/૧૯૮૬ અને ૧૦૫૬/૧૯૮૬ માં રાજસ્થાન હાઈકોર્ટના
૯/૩/૧૯૮૭ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

સાથે

અનાદર અરજી (સી) નંબર ૨૨૦/૧૯૯૩.

અપીલકર્તાઓ માટે સુશ્રી સંધ્યા ગોસ્વામી.

અવમાનક માટે કે. આર. શશિપ્રભુ (એન/પી).

પ્રતિવાદીઓ તરફથી કે. આર. ગુપ્તા, આર. સી. ગુપ્તેલે અને દિનેશ શર્મા.

કોર્ટનો નીચેનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો:

સી એ નંબર્સ ૧૫૨૦-૨૨/૧૯૯૪:

રાજસ્થાન રાજ્ય ૯ માર્ચ, ૧૯૮૭ના રોજ સિવિલ રિટ પિટિશન નંબર ૧૦૨૯,૧૦૫૪ અને ૧૯૫૬/૧૯૮૬ માં જયપુર ખાતે રાજસ્થાન હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના સામાન્ય આદેશ સામે અપીલ કરી રહ્યું છે.

હકીકતો, જ્યાં સુધી તે આપણા હેતુ માટે સુસંગત છે, અહીં ટૂંકમાં નોંધવામાં આવી શકે છે.

પ્રતિવાદીઓ રાજસ્થાન ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૫૫ (ટૂંકમાં, '૧૯૫૫ એક્ટ') ની જોગવાઈઓ હેઠળ જમીન ધારકો છે.૧૪ જાન્યુઆરી, ૧૯૭૧ના રોજ બરાનના પેટા-વિભાગીય અધિકારી દ્વારા પ્રતિવાદીઓની માલિકી નક્કી કરવામાં આવી હતી.એવું જાણવા મળ્યું હતું કે પ્રતિવાદીઓ પાસે વધારાની જમીન

નહોતી.આમ છતાં, રાજસ્થાન (ફૂષિ હોલિંગ્સ પર ટોચમર્યાદા) કાયદો, ૧૯૭૩ (ટૂંકમાં, '૧૯૭૩નો કાયદો') ૧ જાન્યુઆરી, ૧૯૭૩ના રોજ અમલમાં આવ્યો હતો.પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કબજે કરાયેલી જમીનો ફરીથી ૧૯૭૩ના કાયદા હેઠળ તપાસને આધિન હતી અને ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૭૬ના આદેશ દ્વારા અધિકૃત અધિકારીએ નિર્ણય લીધો કે પ્રતિવાદીઓ પાસે વધારાની જમીન છે.પ્રતિવાદીઓએ એડિશનલ કલેક્ટર, કોટા સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી-અધિનિયમ હેઠળ અપીલ અધિકારી-જેમણે આ બાબતને અધિકૃત અધિકારીને મોકલી દીધી હતી.વધુ તપાસ કર્યા પછી અધિકૃત અધિકારી એ જ નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા જે ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૭૬ના રોજ પસાર કરાયેલા તેમના આદેશમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે.આ બાબતને ફરીથી એડિશનલ કલેક્ટર, કોટાને અપીલમાં લેવામાં આવી હતી, જેમણે ૪ એપ્રિલ, ૧૯૮૫ના તેમના આદેશ દ્વારા ૧૯૭૩ના કાયદા હેઠળ નવેસરથી વિચારણા માટે ફરીથી આ કેસ અધિકૃત અધિકારીને મોકલી આપ્યો હતો. જ્યારે આ બાબત આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર સમક્ષ પેનિંગ હતી, ત્યારે ૧૯૭૩ના કાયદાની કલમ ૧૫ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, રાજસ્થાન સરકારના નાયબ સચિવે ૧૪ જાન્યુઆરી, ૧૯૭૧ના રોજ સબ-ડિવિઝનલ ઓફિસર, બરાન દ્વારા ૧૯૫૫ના કાયદા હેઠળ પસાર કરાયેલા આદેશને ફરી ખોલ્યો હતો અને એડિશનલ કલેક્ટર, કોટાને આ બાબતની તપાસ કરવા અને પ્રતિવાદીઓનો મહત્તમ વિસ્તાર નક્કી કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો.તદનુસાર,

એડિશનલ કલેક્ટરે ૫ નવેમ્બર, ૧૯૭૯ના રોજ આપેલા આદેશમાં જાણવા મળ્યું હતું કે પ્રતિવાદીઓ પાસે જે જમીન હતી તે ટોચમર્યાદા કરતાં વધુ હતી.તે આદેશ સામે, મહેસૂલ બોર્ડમાં અપીલ કરવામાં આવી હતી જે નિષ્ફળ રહી હતી.એવું લાગે છે કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા મહેસૂલ બોર્ડ સમક્ષ સમીક્ષા અરજી પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી પરંતુ તે પણ બરતરફીમાં પરિણમી હતી.તેનાથી નારાજ થયેલા પ્રતિવાદીઓએ રાજસ્થાન હાઈકોર્ટ સમક્ષ ત્રણ રિટ અરજીઓ દાખલ કરી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે પડકાર હેઠળના આદેશ દ્વારા નાયબ સચિવ, અધિક કલેક્ટર અને મહેસૂલ બોર્ડના આદેશોને રદ કરી દીધા કારણ કે તેઓ ૧૯૭૩ના કાયદાની કલમ ૧૫ (૨) હેઠળ કાર્યવાહી ફરી શરૂ કરવા અને પરિણામી આદેશો સાથે સંબંધિત છે અને વધુમાં અવલોકન કર્યું હતું કે આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર, શાહબાદ સમક્ષ કાર્યવાહી રિમાન્ડના આદેશને અનુસરીને ચાલુ રહેશે અને તે આદેશમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનો અનુસાર ટોચમર્યાદા વિસ્તાર નક્કી કરવા માટે સ્વતંત્ર રહેશે.આ આદેશથી નારાજ થઈને રાજ્ય અમારી સામે અપીલ કરેલ છે.

અહીં એ નોંધવું સુસંગત છે કે ૧૯૭૩ના અધિનિયમની કલમ ૨, જે તેમાં ઉપયોગમાં લેવાતી વિવિધ અભિવ્યક્તિઓને વ્યાખ્યાયિત કરે છે, તેની કલમ (ક્યૂ) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે રાજસ્થાન ટેનન્સી એક્ટ, ૧૯૫૫ અને રાજસ્થાન લેન્ડ રેવન્યુ એક્ટ, ૧૯૫૬માં વ્યાખ્યાયિત શબ્દો અને અભિવ્યક્તિઓ,

૧૯૭૩ના અધિનિયમમાં જ્યાં પણ ઉપયોગમાં લેવાય છે, ત્યાં તેનો અર્થ ઉપરોક્ત કાયદાઓ દ્વારા તેમને સોંપવામાં આવેલા અર્થો હોવાનું સમજવું પડશે. વધુમાં, કલમ ૪૧ની પેટા-કલમ (૧) ના બીજા પરંતુકમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો તે કલમ અનુસાર કોઈ પણ વ્યક્તિ અથવા પરિવારને લાગુ પડતો ટોચમર્યાદા વિસ્તાર કલમ ૪૦ દ્વારા રદ કરાયેલા કાયદાની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી હોય તે સંજોગોમાં તે વ્યક્તિ કે પરિવારને તે રદ થયેલા કાયદા મુજબની જોગવાઈ લાગુ પડશે તેમજ લાગુ પડતા ટોચ ટોચમર્યાદા વિસ્તાર તે જ હશે જે ઉપરોક્ત રદ કરેલા કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૭૩ના કાયદાની જોગવાઈઓની અસર એ છે કે જ્યાં ૧૯૭૩ના કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત ટોચમર્યાદા વિસ્તાર ૧૯૫૫ના કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત ટોચમર્યાદા વિસ્તાર કરતાં વધી જાય છે, ત્યારે ઓછો વિસ્તાર જે-તે વ્યક્તિને લાગુ પડશે. ૧૯૭૩નો કાયદો ૧૯૫૫ના કાયદા અથવા ૧૯૭૩ના કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત ટોચમર્યાદાના વિસ્તારની હદને ધ્યાનમાં લીધા વિના રાજ્યને ફાયદાકારક સ્થિતિમાં મૂકે છે. જો ૧૯૫૫ના કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત વિસ્તાર ૧૯૭૩ના કાયદા હેઠળ નિર્ધારિત વિસ્તાર કરતાં વધુ હોય તો પણ રાજ્યને જ તેનો લાભ મળશે.

ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ હાજર થયેલા વિદ્વાન સરકારી વકીલએ રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ પૃથ્વી સિંહ, (૧૯૮૬) આર. એલ. આર. ૩૨માં ઉચ્ચ

અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો અને ઉચ્ચ અદાલતે રજૂઆત સ્વીકારી હતી અને નીચે મુજબ નિર્દેશ આપ્યો હતો:

"જો કે, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે આસિસ્ટન્ટ કલેક્ટર, શાહબાદ સમક્ષ હવે જે કાર્યવાહી ચાલુ રહેશે, તેમાં સહાયક કલેક્ટર ઉપર કરવામાં આવેલા અવલોકનો અનુસાર તેમજ પૃથ્વી સિંહના કેસમાં ઉપર જણાવેલા સિદ્ધાંતો અનુસાર ટોચમર્યાદાના કેસનો નિર્ણય લેવા માટે સ્વતંત્ર રહેશે.

આ કારણોસર, જૂની કાર્યવાહીને ફરીથી ખોલવાથી કોઈ ઉપયોગી હેતુ પૂરો થશે નહીં, ખાસ કરીને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે ૧૯૭૩ના અધિનિયમ હેઠળ વિસ્તારનું નિર્ધારણ જો વધુ હોવાનું જણાય તો પણ તેનું કોઈ પરિણામ નથી અને તે પ્રતિવાદીઓના લાભ માટે ઉપજે નહીં.

અપીલકર્તાઓ માટે વિજ્ઞાન વકીલે સુમિત્રા કૌર વિરુદ્ધ અધિકૃત અધિકારી (એસડીઓ) અને અન્યો (૧૯૭૭) ૨૭ આઈએલઆર ૮૯૫માં રાજસ્થાન હાઈકોર્ટના ચુકાદા અને બંશીધર વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્ય, [૧૯૮૯] ૨ એસસીસી ૫૫૭માં આ કોર્ટની બંધારણીય બેન્ચના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો,

જે તેમની દલીલને સમર્થન આપે છે કે ૧૯૫૫ના કાયદા તેમજ ૧૯૭૩ના કાયદા હેઠળ સમાંતર કાર્યવાહી એક સાથે ચાલુ રાખી શકાય છે.વિદ્વાન વકીલ દ્વારા વિનંતી કરાયેલ દરખાસ્ત માટે ઉપરોક્ત ચુકાદાઓમાંથી તેઓની દલીલને કોઈ સમર્થન મળતું નથી.

સદર કામે આ દ્રષ્ટિકોણમાં, અમને અપીલમાં કોઈ યોગ્યતા મળતી નથી.તેથી બરતરફ કરવામાં આવે છે.

કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ આપતા નથી.

અનાદર અરજી (સી) નંબર ૨૨૦/૧૯૯૩:

અનાદરની અરજી રદ કરવામાં આવે છે.

આર. પી. અપીલ/અરજી ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.